

ANOR KO'CHATLARINI SURXONDARYO IQLIMI SHAROITIDA EKIB O'STIRISH, ANOR MEVALARINI SAQLASH USULLARI VA ANOR NAVLARI

¹Amonov Nurbek Muxidinovich

²Raxmonov Ergash Asadullayevich

³Choriyev Aliqul Jumayevich

Termiz agrotexnologiyalar va innovatsion rivojlanish instituti.

<https://www.doi.org/10.5281/zenodo.8009212>

ARTICLE INFO

Received: 29th May 2023

Accepted: 05th June 2023

Online: 06th June 2023

KEY WORDS

Anor, o'simlik, barg, poya, ko'chat, vitamin, oziq-ovqat havfsizligi.

ABSTRACT

Anorlar tuprog'ining namligi dala nam sig'imiga nisbatan 75-80 % da saqlanadi. Oxirgi suv oktabming birinchi o'n kunligida beriladi. Har galgi sug'orishdan so'ng tuproq yetilishi bilan sug'orish egatlari va o'simlik taglari hamda qator oralari yumshatiladi. Anorni saqlashda xavo xarorati +30S/+90s atrofida bo'lishi hamda xavo namligi esa 65-70 % bo'lishi anor saqlanishi uchun optimal ko'rsatgich hisoblanadi. Saqlash uchun joylangan anorlar har 15 kunda ochib tekshirilib turiladi. Chiriy boshlaganlari ajratib olinadi. Bunday sharoitda anorlar 4 oygacha buzilmay turadi vayaxshi saqlanadi.

O'stirilishi: Surxondaryo iqlim sharoitida anor ko'chatlari yil boshidan, fevral oyining birinchi o'n kunligidan aprel oyining birinchi o'n kunligigacha ko'chatlar orasi 4x3 metr qilib ekiladi. Ushbu ko'chatlar orasi uzunligi 3 metr, eni 4 metr qilib ekiladi. Ko'chatlar ekilgandan so'ng pushta ochiladi va pushtalab sug'oriladi. Surxondaryo iqlim sharoitida anor ko'chatlari o'tqazilgan dastlabki yili vegetatsiya davri davomida 14-16 marta (gektariga 600-700 m³ hisobida) sug'oriladi. Anorlar tuprog'ining namligi dala nam sig'imiga nisbatan 75-80 % da saqlanadi. Oxirgi suv oktabming birinchi o'n kunligida beriladi. Har galgi sug'orishdan so'ng tuproq yetilishi bilan sug'orish egatlari va o'simlik taglari hamda qator oralari yumshatiladi. O'simlik qator oralari yoz davomida 5-6 marta yumshatiladi. Kuzda anor tuplari tagida ishlov beriladi mahalliy va mineral o'g'itlar solinadi, shudgorlab chiqiladi. Surxondaryo iqlim sharoitida qishda qattiq sovuq botmaydigan va harorat 15-16° C dan pastga tushmaganligi uchun, anor tuplari ko'milmay o'stiriladi. Dastlabki ikki yil davomida qator oralari qora shudgorligicha qoldiriladi, undan keyingi yillar qator oralariga siderat ekinlami ekish maqsadga muvofiq bo'ladi. Anorni butasimon shakllantirish eng maqbul hisoblanadi. Bunda asosiy 3 ta yirik shox qoldiriladi. Yirik shoxlar yerga nisbatan 45 gradus qiyalikda shakllantiriladi. Vaqt o'tishi bilan hosil tupning markazidan chetga chiqa boshlaydi, shuning uchun novdalami qisqartirish talab etiladi. Tomorqadagi anor tuplariga 250-300 g azotli, 200-220 g fosforli va 180-200 g kaliyli o'g'itlar sof holda solinishi tavsiya qilinadi. Azot o'g'iti ikkiga bo'lib, 30-40 foizi kuzda, qolgani aprel va iyul oylarida teng miqdorda solinadi. Har 2-3 yilda o'rtacha 50-60 kg chirigan go'ng solish hosildorlikning oshishiga ijobiy tasir etadi. Bo'z

tuproqlarda anor o'suv davri mobaynida 8-12 marta, shag'alli yerlarda 12-14 marotaba sug'oriladi.

Saqlanishi: Anor inson uchun qadimdan ma'lum bo'lgan mevalardan biridir. Anorni terimdan keyin, saqlashdan oldin kimyoviy preparatlar bilan birga xlor, gipoxlorit va fungitsid eritmasiga botirib olish tavsiya qilinadi. Bu zamburug'larda fungitsidlarga qarshi chidamlilik yuzaga kelishining oldini olishga yordam beradi. Karbondioksidga to'yintirilgan atmosferali sovuqxonalar zamburug' harakatlanishiga qarshilik qiladi va rivojlanishini to'xtatadi.

Meva saqlanish davrida kulrang mog'or ko'rinishdagi chirish Ko'k-yashil mog'or kasallik qo'zg'atuvchi: *Penicillium zamburug'*ining turli hil turlari belgilari penitsilium yara qo'zg'atuvchi zamburug' bo'lib, *B. cinerea* va *C. Granati* zamburug'lar bilan taqqoslanganda, gulkosasining butun sog'lom to'qimalariga hujum qila olmaydi. Kasallik anor mevasida yaralar yoki jarohatlar orqali kirib rivojlanishi mumkin, ammo kasallikning meva yuzasini butunlay qoplab olishi eskirgan to'qimalar yuzasida yuzaga keladi. Terim va uni tashish davrida meva terisidagi kichik shikastlanish infeksiyani rivojlanishi uchun qulay sharoit yaratadi. Saqlash uchun saqlashga mos navlarni tanlashimiz kerak. Barcha anorlarni quyosh nurlaridan salqin joyda saqlashimiz kerak.

Masalan: Surxondaryo iqlimi sharoitida saqlash uchun "qozoqi anor, qora marvarid" anor navini oladigan bo'lsak uning mevasi yirik, nordon, po'stlog'I qalin, ko'p yorilmaydi, sovuqqa chidamli, saqlanuvchanligi joyiga qarab boshqa anorlarga nisbatan ko'proq kelgusi bahorgacha yaxshi saqlasa bo'ldadi.

Ushbu anorlarni oddiy usulda uysharoitida saqlashimiz mumkin, anorxonada haroratida xaftagacha saqlash mumkin, ochilgan anor donalari 3-4 kungacha so'limay turadi. Anor mevalarining qobig'I zich bo'lganligi sababli uzoq vaqt davomida saqlash mumkin. Shirin anorga nisbatan nordon anorning chidamliligi yuqori bo'ladi. Shuning uchun uy sharoitida saqlash uchun nordon anorni tavsiya qilamiz, u saqlash jarayonida yanada rang ochib tami shirin xolatga keladi. Saqlash uchun anorni saralab olamiz urilgan, chizilgan, chirigan anorlarni ajratib olamiz. Saralangan anorlarni anor uchun tayyorlangan qum va qipiq aralashmasi bilan to'ldirilgan maxsus yashiklarga hamda politelin tsellofanlarda maxsus yashshiklardan quritilgan xolatda toza xolda bitta bittadan joylashtiramiz, ushbu anorlarni uyning yerto'lasida yoki maxsus anor uchun ajratilgan xonalarda quruq va shamol aylanadigan joylarda saqlaymiz.

Anorni saqlashda xavo xarorati +3°S/+9°S atrofida bo'lishi hamda xavo namligi esa 65-70% bo'lishi anor saqlanishi uchun optimal ko'rsatgich xisoblanadi. Saqlash uchun joylangan anorlar har 15 kunda ochib tekshirilib turiladi. Chiriy boshlaganlari ajratib olinadi. Bunday sharoitda anorlar 4 oygacha buzilmay turadi va yaxshi saqlanadi. Muzlatgichda saqlangan anorga nisbatan tabiiy usulda saqlangan anorlarning foydali xususiyatlari juda katta va ta'm jixatdan ham juda kattafarq qiladi, muzlatgichga saqlangan anorlar muzlash natijasida anchafoydali xususiyatlarini yo'qotadi. Asosiysi anorni pishirib uzib olsak va saqlashga qo'ysak ancha muddatga saqlash imkonini beradi.

Anor navlari: Qizil anor.Po'sti to'q qizil yoki qizil,mahalliy nav.Mevasi o'rtacha yirik.Doni to'q qizil, yirik, po'sti yupqa,undan 50— 55 foiz sharbat chiqadi.Mevasi yaxshi, nordon-shirin,bir tupidan 30—35 kg gacha hosil olinadi. AsosanO 'zbekistonda ko'p tarqalgan. Achchiq dona.Mevasi o'rtachadan yirikroq (300—400 g), kumush rang, sariq. Sharbati to'q qizil, mazasi nordon-shirin. Mevasidan 40—45 foiz sharbat chiqadi. Oktyabrda pishadi, 6—7 oy saqlanadi. Serhosil, har tupidan 40 kg gacha hosil olinadi.

References:

1. Ribakov A.A., Ostrouxova S.A. O'zbekiston mevachiligi. T.,«O'qituvchi», 1981.
2. Bo'riev H.CH. Havaskor bog'bonlarga qo'llanma.T., 2002.
3. Sh.Rajametov,I.Normuratov,"Meva,rezavor meva vat ok ko'chatzorlarini tashkil etish" "Toshkent"- 2018. 72-75 bet
4. E.Xolmurodov,M.A.Zuparov,R.K.Sattarov "Qishloq xo'jalik fitopatologiyasi" Toshkent-2014. 448-449,461-462 betlar.
5. Karimov I.A. O'zbekiston iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish
6. yo'lida. T., O'zbekiston, 1995.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev ."Harakatlar strategiyasi" 2017- yil
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori —Meva-sabzavotchilik va uzumchilik sohasini isloh qilish bo'yicha tashkiliy chora-tadbirlar to'g'risida|| qarori. PF-3709-Farmoni va PQ-255-Qarori. // Xalq so'zi - 2006 yil 11 yanvar.

9. <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fagro-olam.uz%2Fanorniterish-va-uni-saqlash-usullari>
10. <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fagronet.uz%2Fanormevasi>
11. <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fagronet.uz%2Fanorniqishga-saqlash>